

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ № 2
КАФЕДРА ТРУДОВОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА**

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Господарське право» вибірових компонент освітньої
програми першого рівня вищої освіти
(Облік і оподаткування (Облікова аналітика)
Accounting and taxation (Accounting analytics)
галузь знань – 07 Управління та адміністрування; спеціальність – 071 Облік і
оподаткування; спеціалізація – Поліцейські)

за темою № 11: Правове становище повного та командитного товариств

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
ХНУВС
Протокол від 25.09.2023 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 2
ХНУВС
Протокол від 29.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 22.09.2023 № 8

Розглянуто на засіданні кафедри трудового та господарського права факультету № 2 ХНУВС(протокол від 28.08.2023 № 8)

Розробники:

1. Завідувач кафедри трудового та господарського права факультету № 2 ХНУВС, доктор юридичних наук, професор **Мельник К.Ю.**
2. Старший викладач кафедри трудового та господарського права факультету № 2 ХНУВС, кандидат юридичних наук **Яценко Т.П.**
3. Кандидат юридичних наук, доцент **Коваленко К.В.**

Рецензенти:

1. Професор кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету імені Василя Стуса, доктор юридичних наук, доцент **Амелічева Л.П.**
2. Декан факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор **Марчук М.І.**

План лекції

1. Поняття повного товариства та особливості його діяльності.
2. Командитне товариство та особливості його діяльності.

Рекомендована література:

Основна:

1. Господарське право України: навч. посіб.: у 2 ч. Ч. 1; за заг. ред. О. П. Гетьманець, Ю. М. Жорнокуя, О. М. Шуміла / О. П. Гетьманець, Ю. М. Жорнокуй, О. М. Шуміло та ін. – К.: Хай-Тек Прес. 2014. – 368 с.
2. Господарське право України : підручник у 2-х ч., Ч. 2 / Андрєєва О. Б., Гетманець О.П., Гришина І.І. та ін., – Х.: Харк.нац.ун-т внутр. справ, 2014. – 368 с.
3. Конституція України від 28.06.96 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. Липень. – № 129-130.
4. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003 – № 18 (16.02.2003). – № 19-20, № 21-22, Ст. 144 (документ 436-IV, чинний, поточна редакція від 19.08.2022).
5. Господарсько-процесуальний кодекс // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6 (11.02.92). – Ст. 56 (документ 1798-XII, чинний, поточна редакція від 07.05.2022).
6. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3 (16.01.2003) № 40–44, Ст. 356 (документ 435-IV, чинний, поточна редакція від 01.08.2022).
7. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 12 (02.12.2010). – № 2755-VI.
8. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Верховна Рада України; Закон від 06.02.2018 № 2275-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2018. – № 13. – ст.69.

Додаткова:

11. Господарське право: підручник / Д.В. Задихайло, В.М. Пашков, Р.П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д.В. Задихайло, В.М. Пашкова. – Х. : Право, 2012. – 696 с.
12. Господарське право : навч. посіб. для підготовки до іспитів / В. С. Мілаш. – 3-тє вид., змін. – Х. : Право, 2016. – 332 с.
13. Апаров А.М., Онищенко О.М. Господарське право України. Підручники та навчальні посібники. Том 1: Загальна частина – К: Видавництво «Істина», 2016. – 452 с.
14. Господарське право : практикум. - Харків : Право, 2018. - 591 с.
15. Актуальні проблеми господарського права (Особлива частина) : навч. посіб. - Київ : Ліра-К, 2018. - 798 с.
16. Господарське право : підручник. - Одеса : Фенікс, 2018. - 366 с.

17. Господарське право : навч. посіб. для підготовки до іспитів / В. С. Мілаш. – Х. : Право, 2017. – 327 с.

18. Апаров А.М., Онищенко О.М. Господарське право України. Підручники та навчальні посібники. Том 1: Загальна частина – К: Видавництво «Істина», 2016. – 452 с

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України [https:// www.rada.gov.ua](https://www.rada.gov.ua)
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua>
3. Офіційний сайт МВС України <https://www.mvs.gov.ua>
4. Офіційний сайт Верховного Суду України
<http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf>
5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua>
6. Офіційний сайт Харківського національного університету внутрішніх справ <https://univd.edu.ua>
7. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко
<https://korolenko.kharkov.com>
8. Юридична бібліотек [https:// www.lawanalytics.top.ua](https://www.lawanalytics.top.ua)
9. Електронний каталог наукової бібліотеки НаУКМА
<https://www.library.ukma.edu.ua>
10. Інституційний репозитарій Харківського національного університету внутрішніх справ <https://library.tntu.edu.ua>

Текст лекції

1. Поняття повного товариства та особливості його діяльності

Дане питання регулюється Главою 8 Підприємницькі товариства Параграфом 1 розділом 2 Цивільного кодексу України. Так, відповідно до Розділу 2 «Повне товариство», стаття 119 закріплює «Поняття повного товариства».

Так, повним визнається товариство, учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями усім майном, що їм належить.

Особа може бути учасником тільки одного повного товариства. Учасник повного товариства не має права без згоди інших учасників вчиняти від свого імені та у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб правочини, що є однорідними з тими, які становлять предмет діяльності товариства.

У разі порушення цього правила товариство має право за своїм вибором вимагати від такого учасника або відшкодування завданих товариству збитків, або передання товариству усієї вигоди, набутої за такими правочинами.

Найменування повного товариства має містити імена (найменування) всіх його учасників, слова «повне товариство» або містити ім'я (найменування) одного чи кількох учасників з доданням слів «і компанія», а також слова «повне товариство».

Засновницький договір повного товариства регулюється статтею 120 Цивільного кодексу України.

Повне товариство створюється і діє на підставі засновницького договору.

Засновницький договір підписується всіма його учасниками. Засновницький договір повного товариства крім відомостей, передбачених статтею 88 Цивільного Кодексу України, має містити відомості про: розмір та склад складеного капіталу товариства; розмір та порядок зміни часток кожного з учасників у складеному капіталі; розмір, склад та строки внесення ними вкладів.

Управління діяльністю повного товариства здійснюється за спільною згодою всіх учасників. Засновницьким договором товариства можуть бути передбачені випадки, коли рішення приймається більшістю голосів учасників. Кожний учасник повного товариства має один голос, якщо засновницьким договором не передбачений інший порядок визначення кількості голосів. Кожний учасник повного товариства, незалежно від того, чи уповноважений він вести справи товариства, має право ознайомлюватися з усією документацією щодо ведення справ товариства. Відмова від цього права чи його обмеження, зокрема за домовленістю учасників товариства, є нікчемною.

Ведення справ повного товариства.

Кожний учасник повного товариства має право діяти від імені товариства, якщо засновницьким договором не визначено, що всі учасники ведуть справи спільно або що ведення справ доручено окремим учасникам. У разі спільного ведення учасниками справ товариства для вчинення кожного правочину є

необхідною згода всіх учасників товариства. Якщо ведення справ доручено окремим учасникам повного товариства, інші учасники можуть вчиняти правочини від імені товариства за наявності у них довіреності, виданої учасниками, яким доручено ведення справ товариства.

У відносинах з третіми особами повне товариство не може посилається на положення засновницького договору, які обмежують повноваження учасників повного товариства щодо права діяти від імені товариства, крім випадків, коли буде доведено, що третя особа у момент вчинення правочину знала чи могла знати про відсутність в учасника товариства права діяти від імені товариства.

Учасник повного товариства, що діяв у спільних інтересах, але не мав на це повноважень, має право у разі, якщо його дії не були схвалені іншими учасниками, вимагати від товариства відшкодування здійснених ним витрат, якщо він доведе, що у зв'язку з його діями товариство зберегло чи набуло майно, яке за вартістю перевищує ці витрати.

У разі спору між учасниками повного товариства повноваження на ведення справ товариства, надані одному чи кільком учасникам, можуть бути припинені судом на вимогу одного чи кількох інших учасників товариства за наявності для цього достатніх підстав, зокрема внаслідок грубого порушення учасником, уповноваженим на ведення справ товариства, своїх обов'язків чи виявлення його нездатності до розумного ведення справ. На підставі рішення суду до засновницького договору товариства вносяться необхідні зміни.

Прибуток та збитки повного товариства розподіляються між його учасниками пропорційно до їхніх часток у складеному капіталі, якщо інше не передбачено засновницьким договором або домовленістю учасників. Позбавлення учасника повного товариства права на участь у розподілі прибутку чи збитків не допускається.

Відповідальність учасників повного товариства за його зобов'язаннями:

- У разі недостатності у повного товариства майна для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі учасники повного товариства солідарно відповідають за зобов'язаннями товариства усім своїм майном, на яке може бути звернене стягнення.

- Учасник повного товариства відповідає за боргами товариства незалежно від того, виникли ці борги до чи після його вступу в товариство.

- Учасник повного товариства, який вибув із товариства, відповідає за зобов'язаннями товариства, що виникли до моменту його вибуття, рівною мірою з учасниками, що залишилися, протягом трьох років з дня затвердження звіту про діяльність товариства за рік, у якому він вибув із товариства.

- Учасник повного товариства, який сплатив повністю борги товариства, має право звернутися з регресною вимогою у відповідній частині до інших учасників, які несуть перед ним відповідальність пропорційно своїм часткам у складеному капіталі товариства.

Зміни у складі учасників повного товариства можуть бути у зв'язку з:

- 1) виходом учасника повного товариства з його складу з власної ініціативи;
- 2) виключенням із складу учасників;
- 3) вибуттям із складу учасників з причин, що не залежать від учасника.

Порядок і особливості виходу, виключення та вибуття учасників зі складу повного товариства визначаються Цивільним кодексом, іншим законом та засновницьким договором.

Вихід з повного товариства:

Учасник повного товариства, яке було створене на невизначений строк, може у будь-який момент вийти з товариства, заявивши про це не пізніше ніж за три місяці до фактичного виходу із товариства. Справжність підпису на заяві про вихід із товариства підлягає нотаріальному засвідченню.

Достроковий вихід учасника з повного товариства, що засноване на певний строк, допускається лише з поважних причин. Відмова від права вийти з повного товариства є нікчемною.

Учасник повного товариства має право за згодою інших його учасників передати свою частку у складеному капіталі чи її частину іншому учасникові товариства або третій особі. У разі передання частки (її частини) новому учасникові до нього переходять повністю чи у відповідній частині права, що належали учасникові, який передав частку (її частину). Особа, якій передано частку (її частину), відповідає за зобов'язаннями товариства відповідно до частини другої статті 124 Цивільного Кодексу. У разі передання учасником товариства усієї частки іншій особі участь цього учасника в повному товаристві припиняється і для нього настають наслідки, передбачені частиною третьою статті 124 Цивільного Кодексу.

Виключення зі складу учасників повного товариства

Учасник повного товариства, який систематично не виконує чи виконує неналежним чином обов'язки, покладені на нього товариством, або який перешкоджає своїми діями (бездіяльністю) досягненню цілей товариства, може бути виключений із товариства у порядку, встановленому засновницьким договором.

Рішення про виключення зі складу учасників повного товариства може бути оскаржене до суду.

Вибуття з повного товариства

Повне товариство може прийняти рішення про визнання учасника повного товариства таким, що вибув із його складу, у разі:

- 1) смерті учасника або оголошення його померлим - за відсутності спадкоємців;
- 2) ліквідації юридичної особи - учасника товариства, в тому числі у зв'язку з визнанням її банкрутом;
- 3) визнання учасника недієздатним, обмеження його цивільної дієздатності або визнання безвісно відсутнім;
- 4) призначення за рішенням суду примусової реорганізації юридичної особи - учасника товариства, зокрема у зв'язку з її неплатоспроможністю;
- 5) звернення стягнення на частину майна повного товариства, що відповідає частці учасника у складеному капіталі товариства.

Рішення про визнання учасника повного товариства таким, що вибув із його складу, може бути оскаржене заінтересованими особами до суду.

У разі вибуття учасника з повного товариства з підстав, передбачених частиною першою цієї статті, товариство може продовжити свою діяльність, якщо інше не встановлено засновницьким договором товариства чи домовленістю між учасниками, що залишаються.

Розрахунки у разі виходу, виключення та вибуття з повного товариства

Учасникові, що вийшов, якого виключено або який вибув з повного товариства з підстав, встановлених у статтях 126, 128 і 129 Цивільного Кодексу, виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна частці цього учасника у складеному капіталі товариства, якщо інше не встановлено засновницьким договором.

Якщо спадкоємець учасника повного товариства - фізичної особи або правонаступник юридичної особи не вступив у повне товариство, розрахунки з ним здійснюються відповідно до частини першої цієї статті.

Порядок визначення вартості частки учасника у майні повного товариства та строки її виплати встановлюються засновницьким договором і законом.

Звернення стягнення на частину майна повного товариства, пропорційну частці учасника товариства у складеному капіталі

Звернення стягнення на частку учасника у складеному капіталі повного товариства за його власними зобов'язаннями допускається тільки у разі недостатності іншого майна для задоволення вимог кредиторів. У разі недостатності майна учасника повного товариства для виконання його зобов'язань перед кредиторами вони можуть вимагати у встановленому порядку виділу частини майна повного товариства, пропорційної частці учасника-боржника у складеному капіталі товариства.

Частина майна повного товариства, пропорційна частці учасника-боржника у складеному капіталі, виділяється у грошовій формі чи в натурі відповідно до балансу, складеного на момент вибуття такого учасника з товариства.

Ліквідація повного товариства (Стаття 132 Цивільного Кодексу).

Повне товариство ліквідується на підставах, встановлених статтею 110 Цивільного Кодексу, а також у разі, якщо в товаристві залишається один учасник. Цей учасник має право протягом шести місяців з моменту, коли він став єдиним учасником товариства, перетворити таке товариство в інше господарське товариство у порядку, встановленому цим Кодексом.

У разі виходу учасника з повного товариства, виключення одного з його учасників із товариства, смерті учасника товариства, ліквідації юридичної особи - учасника товариства або звернення кредитором одного з учасників стягнення на частину майна, пропорційну його частці у складеному капіталі, товариство може продовжити свою діяльність, якщо це передбачено засновницьким договором товариства чи домовленістю між учасниками, що залишаються.

2. Командитне товариство та особливості його діяльності.

Основні положення про командитне товариство закріплені в ст. 133 Цивільного кодексу України. Командитним товариством є товариство, в якому разом з учасниками, які здійснюють від імені товариства підприємницьку

діяльність і солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном (повними учасниками), є один чи кілька учасників (вкладників), які несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах сум зроблених ними вкладів та не беруть участі в діяльності товариства.

Найменування командитного товариства має містити імена (найменування) всіх повних учасників, слова «командитне товариство» або містити ім'я (найменування) хоча б одного повного учасника з доданням слів «компанія», а також слова «командитне товариство». Якщо у найменування командитного товариства включене ім'я вкладника, такий вкладник стає повним учасником товариства.

До командитного товариства застосовуються положення про повне товариство, якщо інше не встановлено цим Кодексом, іншим законом.

Засновницький договір командитного товариства регулюється ст. 134 Цивільного кодексу України. Командитне товариство створюється і діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписується усіма повними учасниками.

Засновницький договір командитного товариства крім відомостей, передбачених статтею 88 Цивільного кодексу України, має містити відомості про: розмір та склад складеного капіталу товариства; розмір та порядок зміни часток кожного з повних учасників у складеному капіталі; сукупний розмір вкладів вкладників.

Якщо внаслідок виходу, виключення чи вибуття у командитному товаристві залишився один повний учасник, засновницький договір переоформляється в одноособову заяву, підписану повним учасником. Якщо командитне товариство створюється одним повним учасником, то установчим документом є одноособова заява (меморандум), яка містить усі відомості, встановлені цією статтею для командитного товариства.

Учасники командитного товариства:

- Правовий статус повних учасників командитного товариства та їх відповідальність за зобов'язаннями товариства встановлюються положеннями цього Кодексу про учасників повного товариства.

- Особа може бути повним учасником тільки в одному командитному товаристві. Повний учасник командитного товариства не може бути учасником повного товариства. Повний учасник командитного товариства не може бути вкладником цього самого товариства.

- Сукупний розмір вкладів вкладників не повинен перевищувати п'ятдесяти відсотків складеного капіталу повного товариства.

- Складений капітал підлягає сплаті учасниками командитного товариства протягом першого року з дня державної реєстрації товариства. Управління командитним товариством (ст.136 Цивільного кодексу України).

Управління діяльністю командитного товариства здійснюється повними учасниками у порядку, встановленому цим Кодексом для повного товариства.

Вкладники не мають права брати участі в управлінні діяльністю командитного товариства та заперечувати проти дій повних учасників щодо

управління діяльністю товариства. Вкладники командитного товариства можуть діяти від імені товариства тільки за довіреністю.

Права та обов'язки вкладника командитного товариства.

Вкладник командитного товариства зобов'язаний зробити вклад до складеного капіталу. Внесення вкладів посвідчується свідоцтвом про участь у командитному товаристві.

Вкладник командитного товариства має право:

1) одержувати частину прибутку товариства відповідно до його частки у складеному капіталі товариства в порядку, встановленому засновницьким договором (меморандумом);

2) діяти від імені товариства у разі видачі йому довіреності та відповідно до неї;

3) переважно перед третіми особами набувати відчужувану частку (її частину) в складеному капіталі товариства відповідно до положень ст.147 Цивільного кодексу України.

Якщо бажання викупити частку (її частину) виявили декілька вкладників, зазначена частка розподіляється між ними відповідно до їхніх часток у складеному капіталі товариства;

4) вимагати першочергового повернення вкладу у разі ліквідації товариства;

5) ознайомлюватися з річними звітами та балансами товариства;

6) після закінчення фінансового року вийти з товариства та одержати свій вклад у порядку, встановленому засновницьким договором (меморандумом);

7) передати свою частку (її частину) у складеному капіталі іншому вкладнику або третій особі, повідомивши про це товариство.

Передання вкладником усієї своєї частки іншій особі припиняє його участь у командитному товаристві.

Засновницьким договором (меморандумом) командитного товариства можуть бути передбачені також інші права вкладника.

Відповідальність вкладника командитного товариства. Якщо вкладник командитного товариства вчиняє правочин від імені та в інтересах товариства без відповідних повноважень, то в разі схвалення його дій командитним товариством він звільняється від відповідальності перед кредиторами за вчинений правочин.

Якщо схвалення командитного товариства не буде отримано, вкладник відповідає перед третіми особами за вчиненим ним правочином усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернене стягнення.

Вкладник командитного товариства, який не вніс передбаченого засновницьким договором (меморандумом) вкладу, несе відповідальність перед товариством у порядку, встановленому засновницьким договором (меморандумом).

Ліквідація командитного товариства (Стаття 139 Цивільного кодексу України).

Командитне товариство ліквідовується при вибутті усіх вкладників. Повні учасники мають право у разі вибуття всіх вкладників перетворити командитне

товариство у повне товариство. Командитне товариство ліквідується також на підставах, встановлених статтею 132 Цивільного кодексу України.

Проте, командитне товариство не зобов'язане ліквідуватись, якщо в ньому залишаються хоча б один повний учасник і один вкладник.

У разі ліквідації командитного товариства, після розрахунків з кредиторами, вкладники мають переважне право перед повними учасниками на одержання вкладів у порядку та на умовах, встановлених цим Кодексом, іншим законом і засновницьким договором (меморандумом). За недостатності коштів товариства для повного повернення вкладникам їхніх вкладів наявні кошти розподіляються між вкладниками пропорційно до їхніх часток у складеному капіталі товариства.